

Επιμορφωτικές συναντήσεις για εκπαιδευτικούς Δημοτικής Εκπαίδευσης για τη
Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Μάρτιος 2021

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Παρουσίαση – Εισήγηση:

Δρ Σούλα Ιωάννου, ΕΔΕ Φυσικής Αγωγής, Σύνδεσμος ΕΔΕ Αγωγής Υγείας

Φιλιώ Σάββα, Σύμβουλος και Συντονίστρια Αναλυτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΔΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

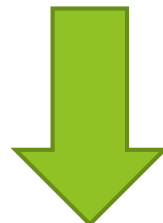
ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ - ΣΚΟΠΟΣ

**ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ
ΕΝΝΟΙΑ - ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ**

**ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΣΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ
ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ**

ΤΙ;

ΠΩΣ;

2

ΠΟΥ;

ΠΡΟΛΗΨΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2011 - 2021

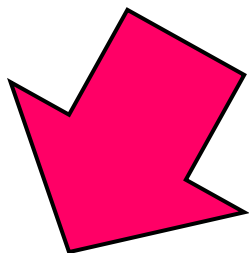

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

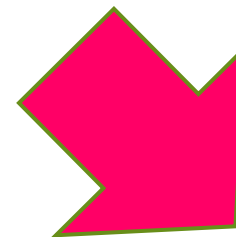

ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ ΣΚΟΠΟΣ

➤ Προαγωγή της **ψυχικής** **σωματικής** και **κοινωνικής** ευεξίας των μαθητών/τριών

**ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ
ΑΛΛΗΛΟΕΞΑΡΤΩΜΕΝΗ ΣΧΕΣΗ**

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Ανάπτυξη ικανοτήτων και
δεξιοτήτων

ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Αναβάθμιση του κοινωνικού
και φυσικού περιβάλλοντος

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗ

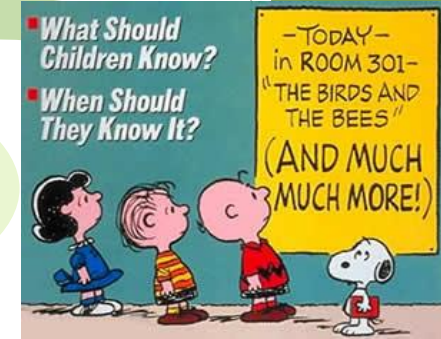
Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση (ΠΣΔ)

«Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ορίζεται ως η μάθηση σε σχέση με τις **γνωστικές, συναισθηματικές, κοινωνικές, διαδραστικές και σωματικές** πτυχές της **σεξουαλικότητας** ... **ενισχύει** και **ενδυναμώνει** τα παιδιά και τους νέους με **πληροφορίες, δεξιότητες και θετικές αξίες**, ώστε να κατανοούν και να χαίρονται τη σεξουαλικότητά τους, να βιώνουν με **υπευθυνότητα και ασφάλεια** τις **διαπροσωπικές σχέσεις** και **φιλίες** τους και να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη **δική τους σεξουαλική υγεία και ευημερία**, αλλά και για αυτή **των άλλων**»

WHO,2010

Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Ψυχολογική
διάσταση

Ηθική

ΠΤΥΧΕΣ

Κοινωνικο-
πολιτισμική

Βιολογική

Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση ...

«Η **δια βίου** διαδικασία απόκτησης **πληροφοριών** και διαμόρφωσης **στάσεων**, **αντιλήψεων** και **αξιών** σε θέματα ταυτότητας, σχέσεων και στενών επαφών...»
(SIECUS, 2000)

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗ

ΓΙΑΤΙ;

Η σεξουαλική
αγωγή ως

αοσπιδία

ΜΥΘΟΣ Ή ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ....

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση αφορά αποκλειστικά θέματα που σχετίζονται με τη σεξουαλική δραστηριότητα

ΜΥΘΟΣ

Η περιεκτική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, αφορά στην **οικοδόμηση γνώσεων**, στην ανάπτυξη **δεξιοτήτων** και στην καλλιέργεια **στάσεων** στους τομείς της **ΥΓΕΙΑΣ** που αφορούν:

- ❖ στη **σωματική υγεία**: π.χ. γνωριμία με το σώμα- μέρη του σώματος, υγιεινή του σώματος, αναπαραγωγικό σύστημα και τη διασφάλιση της υγείας του
- ❖ στην **ψυχική υγεία**: π.χ. αναγνώριση, έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων (π.χ. δύσκολων συναισθημάτων όπως φόβος και θυμός)
- ❖ στην **κοινωνική υγεία**: π.χ. υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις , σεβασμός μεταξύ των ατόμων σε όλα τα επίπεδα (φιλικό, οικογενειακό, κ.ά.), η οποία επιτυγχάνεται μέσα από την ανάπτυξη των δεξιοτήτων της επικοινωνίας και της συνεργασίας

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ενθαρρύνει τα παιδιά σε πρόωρη σεξουαλική δραστηριότητα

ΜΥΘΟΣ

- ❖ Έρευνες που έχουν διεξαχθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας καταδεικνύουν ότι, όντως, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση δεν αυξάνει τη σεξουαλική δραστηριότητα, ούτε και οδηγεί σε πρόωρη σεξουαλική δραστηριότητα. Αντίθετα, οδηγεί σε υπεύθυνη σεξουαλική συμπεριφορά. (Βιβλιογραφία: Κείμενο Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, 2016)
- ❖ Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας τονίζει πως η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση βασίζεται στα παγκόσμια αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα και ειδικά στο δικαίωμα της ενημέρωσης, η οποία αποτελεί προϋπόθεση της πρόληψης σε θέματα υγείας.
(Πολιτική Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, 2016)
- ❖ Η γνώση δεν οδηγεί, αλλά προστατεύει τα παιδιά από την εκδήλωση συμπεριφοράς ξένης προς τη βιολογική και συναισθηματική τους ωριμότητα.
- ❖ Αφού η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση περιλαμβάνει την καλλιέργεια δεξιοτήτων, βοηθά τα παιδιά να λαμβάνουν ενημερωμένες και ενσυνείδητες αποφάσεις.

Σύμφωνα με έρευνες (Hayes, 1995), τα νεαρά άτομα που έχουν την ευκαιρία να δεχτούν προσεγγίσεις Σ.Α. από μικρή ηλικία και στις πρώτες τάξεις του σχολείου:

- Εφοδιάζονται με ικανότητες και στάσεις για την **προσωπική τους ανάπτυξη**.
- Αρχίζουν ν' αναλαμβάνουν **υπεύθυνη στάση** για θέματα που σχετίζονται με τη φροντίδα του εαυτού τους.
- Τους δίνεται χρόνος και χώρος για να **ανακαλύψουν τα συναισθήματά** τους σχετικά με το τι συμβαίνει στο σώμα τους.
- Τους δίνονται ευκαιρίες να επανεξετάσουν ανακριβείς ιδέες, αντιλήψεις και λανθασμένες πληροφορίες (**κριτική στάση**).

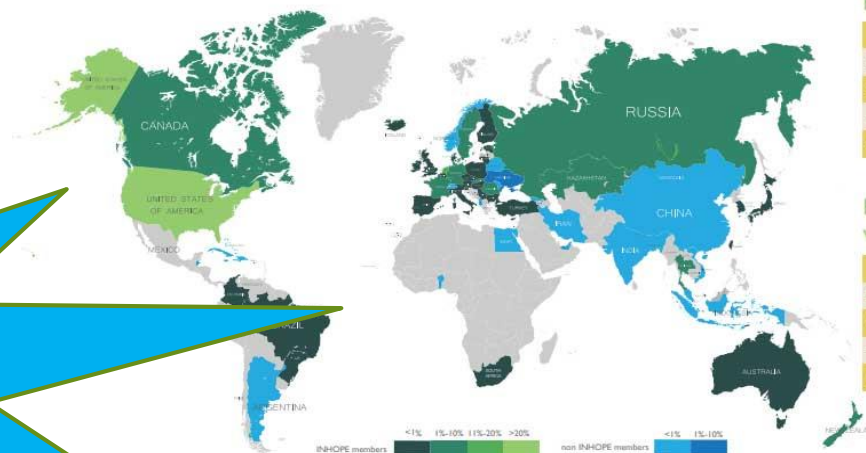
- **Κατανοούν τη σεξουαλικότητά** τους και τις σχετικές αλλαγές στο συναισθηματικό τους κόσμο.
- Αντιλαμβάνονται ότι είναι **δικαίωμά τους** να ασκούν έλεγχο πάνω στο σώμα τους.
- Καθίστανται ικανά **να αντιστέκονται** σε πιέσεις που τους ασκούνται από τους συνομήλικούς τους και από τις επιδράσεις των ΜΜΕ.
- Μελλοντικά, θα είναι ικανά **να αναλαμβάνουν την ευθύνη** για τον τρόπο ζωής που επιλέγουν να ακολουθήσουν.

Η σεξουαλική
αγωγή ως
ασπίδα

CSAM Hosting

In 2017, INHOPE member Hotlines traced online child sexual abuse material to over 70 countries. This map provides an overview of the hosting countries.

Hosting countries

1. United States of America 43%
2. Netherlands 19%
3. Russian Federation 7%
4. France 7%
5. Canada 7%

Hosting countries within Europe

1. Netherlands 51%
2. France 18%
3. Sweden 10%
4. Romania 6%
5. Bulgaria 5%

ΓΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟ.....

one in five
ένα στα πέντε

Περίπου 1 στα 5 παιδιά είναι θύμα κακοποίησης

WWW.UNDERWEARRULE.ORG

➤ **Σε παγκόσμιο επίπεδο:**

- 1 στους 20 έφηβους προσβάλλεται από κάποιο ΣΜΝ (το 1/3 από τα 30 εκ. φορέων HIV είναι νέοι)
- 5 εκ. κορίτσια 15-19 ετών υποβάλλονται κάθε χρόνο σε διακοπή εγκυμοσύνης - 40% σε μη ασφαλείς συνθήκες
- 17 εκ. κορίτσια σε όλο τον κόσμο 15-19 ετών γίνονται κάθε χρόνο μητέρες
- στην **Ευρώπη 1 στα 5 παιδιά (και στην Κύπρο)** είναι θύμα σεξουαλικής κακοποίησης

(Έκθεση του ερευνητικού προγράμματος «Ένα στα Πέντε» από το Πανεπιστήμιο Κύπρου:
<http://www.familyviolence.gov.cy/upload/20160512/1463045787-17392.pdf>)

259.000 εικόνες και βίντεο παιδικής κακοποίησης απομακρύνθηκαν από το διαδίκτυο στη διάρκεια του 2017 χάρη στην άμεση παρέμβαση των 48 Ανοιχτών Γραμμών Καταγγελιών που λειτουργούν σε 43 χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο υπό την εποπτεία του **Ευρωπαϊκού Οργανισμού INHOPE**

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΙ;

ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

1. Ανάπτυξη και ενδυνάμωση εαυτού

1.1 Ανάπτυξη και εξέλιξη εαυτού

1.2 Συναισθηματική εκπαίδευση και αυτοεκτίμηση

1.3 Αξίες ζωής

2. Ανάπτυξη ασφαλούς και υγιεινού τρόπου ζωής

2.1 Υγιεινός τρόπος ζωής και συνθήκες ζωής

2.2 Φαγητό και υγεία

2.3 Φυσική δραστηριότητα και υγεία

2.4 Χρήση και κατάχρηση ουσιών

2.5 Ασφάλεια

3. Δημιουργία και βελτίωση κοινωνικού εαυτού

3.1 Οικογενειακός προγραμματισμός, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία

3.2 Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και σχέσεων

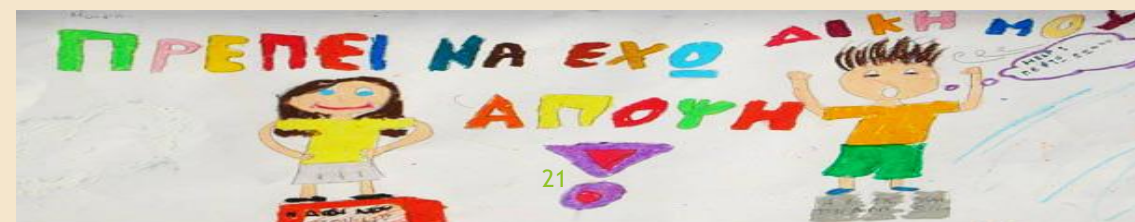
3.3 Αποδοχή, διαχείριση διαφορετικότητας και διαπολιτισμικότητα

4. Δημιουργία ενεργού πολίτη

4.1 Αγωγή του καταναλωτή

4.2 Οικονομική και επαγγελματική αγωγή

4.3 Δικαιώματα και υποχρεώσεις

5. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Παράδειγμα: Προστασία ιδιωτικών μερών

αξίες

δικαιώματα και
υποχρεώσεις

τόπος διαμονής

νόμους-κανονισμούς

συναισθήματα

συνθήκες
οικογένειας

αυτοεκτίμηση

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

1. Ανάπτυξη και ενδυνάμωση εαυτού

1.1 Ανάπτυξη και εξέλιξη εαυτού

1.2 Συναισθηματική εκπαίδευση και αυτοεκτίμηση

1.3 Αξίες ζωής

2. Ανάπτυξη ασφαλούς και υγιεινού τρόπου ζωής

2.1 Υγιεινός τρόπος ζωής και συνθήκες ζωής

2.2 Φαγητό και υγεία

2.3 Φυσική δραστηριότητα και υγεία

2.4 Χρήση και κατάχρηση ουσιών

2.5 Ασφάλεια

3. Δημιουργία και βελτίωση κοινωνικού εαυτού

3.1 Οικογενειακός προγραμματισμός, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία

3.2 Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και σχέσεων

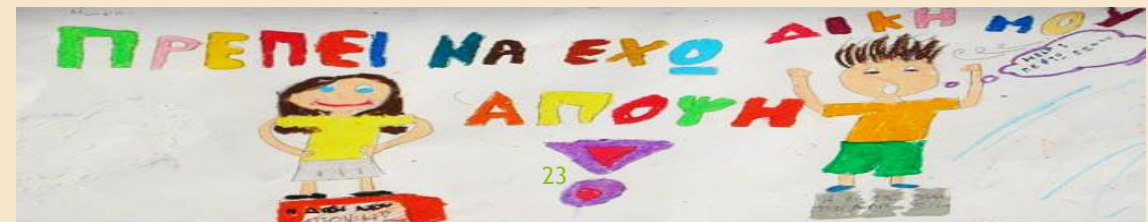
3.3 Αποδοχή, διαχείριση διαφορετικότητας και διαπολιτισμικότητα

4. Δημιουργία ενεργού πολίτη

4.1 Αγωγή του καταναλωτή

4.2 Οικονομική και επαγγελματική αγωγή

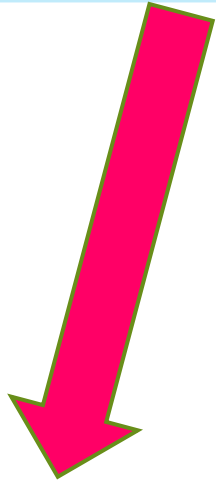
4.3 Δικαιώματα και υποχρεώσεις

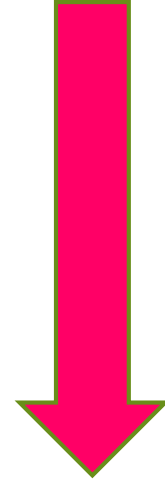
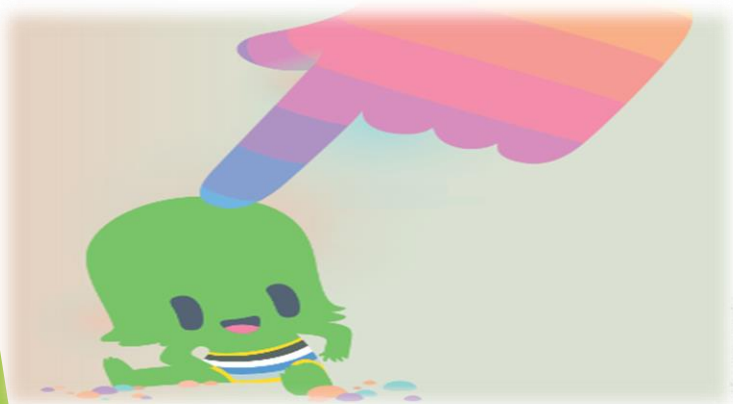
5. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Θεματική Ενότητα 3.1

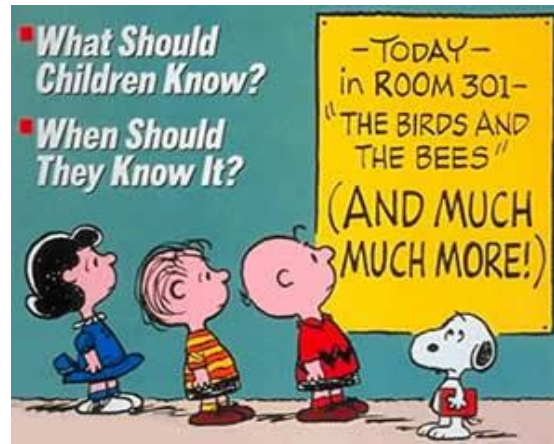
«Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία»

Β΄ ΤΑΞΗ

Γ΄ ΤΑΞΗ

ΣΤ΄ ΤΑΞΗ

Β΄ ΤΑΞΗ 7 - 8 ΕΤΩΝ

- Έννοια της οικογένειας και μορφές οικογένειας (ευρύτερη, μονογονεϊκή, πυρηνική, ανασυσταμένη, θετή)
- Αναπαραγωγικά και ιδιωτικά μέρη
- Φροντίδα και υγιεινή του σώματος

ΣΤΑΔΙΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

5-8

- Αυξάνεται η ανάγκη τους να είναι μόνα όταν λούζονται ή όταν είναι στην τουαλέτα. Κρυφοκοιτάζουν άλλους στο μπάνιο. Ρωτούν για τα **γεννητικά όργανα και το σώμα τους**. Ενδιαφέρονται για τη λειτουργία των μερών αυτών.
- Συνεχίζουν να **εξερευνούν το σώμα** τους. Αντιλαμβάνονται ότι είναι κάτι **προσωπικό**.
- Ενδιαφέρονται για το τι σημαίνει να είσαι **αρσενικό** και **θηλυκό** άτομο. Ξέρουν να ξεχωρίζουν τα **φύλα από τα γεννητικά όργανα**.
- Οι ανησυχίες από σωματικές γίνονται και **πνευματικές** («Θα αγαπάς πάντα εμένα και τη μαμά;», «Θα πάρετε διαζύγιο;» κτλ.).

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ:

http://www.moec.gov.cy/seayp/ypostiriktiko_yliko/stratigikes_Encheiridio_ekpaideftikou_gia_anagnorisi_kai_diac_heirisi_peristatikon_sexoualikus_kakopoiisis_paidion.pdf

Γ΄ ΤΑΞΗ

- Παράγοντες που επιδρούν στην edραίωση υγιούς οικογενειακού κλίματος
- Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών μιας οικογένειας
- Αποδόμηση στερεοτυπικών ρόλων των φύλων
- Κακοποίηση – μορφές κακοποίησης και διεκδίκηση δικαιώματων

ΣΤ΄ ΤΑΞΗ

- Σεξουαλική ωρίμανση και τρόποι έκφρασης της σεξουαλικότητας
- Έμμηνος ρύση
- Βία και μορφές της

ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

9-12

- Μπαίνουν στην **εφηβεία** και βιώνουν μεγάλες **σωματικές και συναισθηματικές αλλαγές**.
- Ανησυχούν για το τι τους συμβαίνει και **θέλουν να ξέρουν αν είναι «φυσιολογικά»**. Αρχίζει το αίσθημα της αβεβαιότητας για το σώμα.
- Μεγάλη ανάγκη των παιδιών για **πληροφόρηση** και διαμόρφωση αξιών. Προσοχή στην επίδραση φίλων, ΜΜΕ και διαδίκτυο.
- Μεγάλη ανάγκη για **επικοινωνία** και **ενθάρρυνση** για έκφραση των αποριών. Χρειάζονται επιβεβαίωση για τις **ανησυχίες** τους και τους **φόβους** τους.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Σε άλλες ενότητες από τη Α΄ – Στ΄ τάξη:

- ▶ Δεξιότητες επικοινωνίας
- ▶ Συναισθήματα και συμπεριφορές
- ▶ Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού
- ▶ Αξία φιλίας – όρια φιλίας- υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις
- ▶ Αξία σεβασμού – Αυτοσεβασμός
- ▶ Εφηβεία
- ▶ Υγεία –παράγοντες που την επηρεάζουν
- ▶ Στερεότυπα και αποδόμησή τους σε σχέση με τις διαφορές ατόμων από διάφορα πλαίσια
- ▶ Σεβασμός στη διαφορετικότητα και οφέλη ποικιλομορφίας στη ζωή
- ▶ Ασφάλεια στο Διαδίκτυο (π.χ. κίνδυνοι στο διαδίκτυο, κώδικας δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο)
- ▶ Το φαινόμενο του εκφοβισμού (έννοια, μορφές, τρόποι αντιμετώπισης και προστασίας-διαδικτυακός εκφοβισμός)
- ▶ Διαστάσεις εαυτού (σωματική, νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ηθική)
- ▶ Υπευθυνες και ανεύθυνες συμπεριφορές, αξία υπευθυνότητας

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Συνδυασμός ενοτητών Ε΄τάξης

1.1 Ανάπτυξη και εξέλιξη εαυτού
(εφηβεία)

3.3 Διαπολιτισμικότητα, αποδοχή και διαχείριση διαφορετικότητας
(υγιής συνύπαρξη και συμβίωση όλων των ατόμων, στερεότυπα στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον)

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Στόχοι:

Οι μαθητές/μαθήτριες:

- ❑ Να αναλύουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις.
- ❑ Να διερευνούν παράγοντες που επηρεάζουν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία όπως ΜΜΕ, νομοθεσία και θρησκεία.
- ❑ Να διερευνούν κοινωνικά στερεότυπα σε σχέση με το ανδρικό και γυναικείο σώμα.

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 1:

- ▶ Τα παιδιά σκέφτονται περιορισμούς και κανόνες που τους επιβάλλονται καθώς εισέρχονται στην εφηβεία. Συζητούμε αν αυτοί οι περιορισμοί διαφέρουν για τα αγόρια και τα κορίτσια. Στη συνέχεια συμπληρώνουν τις πιο κάτω προτάσεις :

Ένα καλό κορίτσι θα πρέπει να .....

Ένα καλό αγόρι θα πρέπει να .....

Με αυτό τον τρόπο θα βγουν στην επιφάνεια **ρόλοι που επιβάλλει η κοινωνία στα δυο φύλα**. Για παράδειγμα, οι γυναίκες πρέπει να είναι γλυκές ενώ οι άντρες να μην δείχνουν φόβο. Όλοι, γυναίκες και άντρες, πρέπει να ενδιαφέρονται για την εμφάνιση τους καθημερινά, κ.ά.

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 2:

- ▶ Τα παιδιά εκφράζουν την άποψή τους για αυτούς τους περιορισμούς συμπληρώνοντας τις πιο κάτω προτάσεις:

Αυτό που μου αρέσει πιο πολύ στο ότι είμαι αγόρι/κορίτσι είναι...

Αυτό που θα ήθελα να ήταν διαφορετικό σχετικά με το φύλο μου είναι ....

Αν ανήκα στο αντίθετο φύλο θα έπρεπε να...

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

Δραστηριότητα 3:

- ▶ Τα παιδιά εκφράζουν τις απόψεις τους πάνω σε συγκεκριμένες δηλώσεις/ περιστατικά.

Στην Έλενα αρέσει να χαζεύει αφίσες ηθοποιών όταν είναι μόνη στο δωμάτιό της.

Στη Μαρία αρέσει να κοιτάζεται στον καθρέφτη πριν βγει έξω.

Ο Γιάννης απολαμβάνει τις εκδηλώσεις συμπάθειας που δέχεται από τα κορίτσια της τάξης του.

Ο Δημήτρης θέλει να αποκτήσει ένα σώμα τόσο γυμνασμένο όσο αυτό που έχουν οι ήρωες των τηλεοπτικών σειρών που παρακολουθεί. Έτσι ασκείται πολλές ώρες κάθε μέρα.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΩΣ;

Ο Χρόνος είναι
ένα παιδί
που παίζει...

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ - ΕΡΓΑΛΕΙΑ

“Tell me and I forget. Teach me and I remember.

Involve me and I learn.”

- Benjamin Franklin

**ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΟ
ΠΑΙΔΙ**

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Με τη **βιωματική προσέγγιση** τα παιδιά συμμετέχουν στη διαδικασία μάθησης, κάτι που τα βοηθά να διαμορφώνουν απόψεις και να παίρνουν αποφάσεις, διεκδικώντας καλύτερες συνθήκες για την υγεία τους.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ
ΤΟ ΠΑΙΔΙ

- τοποθετεί τα παιδιά στο επίκεντρο
- προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους, με σεβασμό στη διαφορετικότητα
- ενθαρρύνει **συλλογικές** διαδικασίες και μεθόδους
- δημιουργία **ασφαλούς** περιβάλλοντος στο παιδί για διαχείριση ευαίσθητων θεμάτων (π.χ. εργαλεία-τεχνικές βιωματικής μάθησης)

Εργαλεία – Τεχνικές του μαθήματος

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

ΚΑΤΑΙΓΙΣΜΟΣ ΙΔΕΩΝ

ΠΩΣ;

**ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ
ΑΠΟΨΕΩΝ (DEBATE)
ΓΡΑΜΜΗ ΓΝΩΜΗΣ**

**ΚΥΚΛΟΣ
ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ**

**ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ
ΕΚΦΡΑΣΗ**

Εργαλεία – Τεχνικές του μαθήματος

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
ΣΕΝΑΡΙΑ

ΠΩΣ;

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ
ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΙ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΟΙΚ.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ
ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(PROJECT)

Δράση

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

- ▶ **Δράση:** ικανότητα του ατόμου να δραστηριοποιείται, να εισαγάγει και να επιφέρει αλλαγές που αφορούν στην υγεία.

Στοχεύει στη δράση που αναζητά και επιφέρει θετικές αλλαγές στο περιβάλλον στο οποίο ζουν, παίζουν, διασκεδάζουν και μαθαίνουν οι μαθητές/μαθήτριες.

Δράση

Ανάπτυξη Ικανότητας για Δράση

- ▶ Οι μαθητές/μαθήτριες βελτιώνουν τη συνειδητή αντίληψή τους για τις συνθήκες διαβίωσης και την ικανότητά τους να τις αλλάξουν, από κοινού με ενήλικες, αρμόδιες υπηρεσίες και σχετιζόμενες οργανωτικές δομές των σχολείων και της κοινότητας

- ▶ Διαμόρφωση προϋπολογισμού
- ▶ Ενεργός συμμετοχή
- ▶ Συμβουλή εμπειρογνώμονα
- ▶ Σχολική και κοινοτική συμμετοχή
- ▶ Αξιολόγηση αναγκών
- ▶ Έρευνα αγοράς
- ▶ Οραματισμός αλλαγής
- ▶ Αξιολόγηση κινδύνου
- ▶ Χρήση ατόμων-κλειδιά

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Ε΄ - ΣΤ΄ τάξη

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Στόχοι

Οι μαθητές/μαθήτριες:

- ❑ Να γνωρίζουν δομές στην κοινότητα σε σχέση με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία (π.χ. Σχολιατρική Υπηρεσία, ΜΚΟ κ.ά.).
- ❑ Να υλοποιούν δράσεις υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους.
- ❑ Να προβαίνουν σε αλλαγές για αποδόμηση στερεοτύπων στο σχολείο τους.
- ❑ Να απολαμβάνουν ευχάριστες και υγιείς συμπεριφορές στο ⁴⁵σχολείο.

Περιεκτική Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση

Παραδείγματα Δράσης – Αλλαγής

Να εισηγούνται και να υλοποιούν δράσεις ...

- Τοποθέτηση Κουτιού επικοινωνίας (απορίες σχετικά με όλα τα θέματα τα οποία τους απασχολούν)
- Εκστρατεία Ενημέρωσης της κοινότητας για την ισότητα των φύλων
- Όμιλος οικογενειακού προγραμματισμού στο σχολείο ή στην κοινότητα
- Διακόσμηση τουαλετών και συχνή παιδονομία με στόχο την πρόληψη του εκφοβισμού

Αναβάθμιση του φυσικού και
κοινωνικού περιβάλλοντος...

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

► Δημιουργία υποστηρικτικού περιβάλλοντος

«Αν αυτό που διδάσκουμε στην τάξη δεν το βιώσει έμπρακτα ο/η μαθητής/μαθήτρια τουλάχιστον στο σχολικό περιβάλλον τότε έχουμε αποτύχει»

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΟΥ;

Υλικό για την υλοποίηση του περιεχομένου

Ταξίδι ζωής

❖ Ταξίδι ζωής (2016)

❖ Ανακαλύπτοντας τον Ελέφанта

❖ Μικρή Πυξίδα Compasito

❖ Κοινωνική Μάθηση

❖ Οδηγός Εκπαίδευσης για Υγιείς Σχέσεις (7-12 ετών). Πρώτα Βήματα

❖ Εκπαιδευτικό υλικό ιστοσελίδας της Αγωγής Υγείας, σχέδια μαθημάτων για τα θέματα της ενότητας 3.1 Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΤΑΞΙΔΙ ΖΩΗΣ (2016)

Αναρτημένο στην ιστοσελίδα

<http://agogyd.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/didaktiko-yliko>

- Οδηγός προς εκπαιδευτικούς με συγκεκριμένες δραστηριότητες για να εφαρμόσουν στην τάξη
- Εισηγήσεις για το πώς απαντούν σε πιθανά ερωτήματα των παιδιών
- Εισηγήσεις για παραμύθια, φιλμάκια με βάση την ηλικία των παιδιών

Ταξίδι ζωής

ΤΑΞΙΔΙ ΖΩΗΣ (3.1 Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία)

- **Β΄ τάξη :** Έννοια οικογένειας μέσα από τις μορφές της
Αναπαραγωγικά και ιδιωτικά μέρη του σώματος
- **Γ΄ τάξη :** Στερεότυπα φύλου
Κακοποίηση – μορφές κακοποίησης
- **ΣΤ΄ τάξη :** Παράγοντες που επηρεάζουν τη ζωή μιας οικογένειας
Εφηβεία
Προσωπική υγιεινή κατά την εφηβεία
Τρόποι έκφρασης της σεξουαλικότητας

Ταξίδι ζωής

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Αναλυτικό Πρόγραμμα - Google Chrome

agogyd.schools.ac.cy/index.php/el/agogi-ygeias/analytiko-programma

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αγωγή Υγείας Υλικό Επιμόρφωση Ενημέρωση Ημερολόγιο Επικοινωνία Αναζήτηση...

Οικοσελίδα / Αγωγή Υγείας / Αναλυτικό Πρόγραμμα

Αναλυτικό Πρόγραμμα

Θέμα	Αρχείο	Ημερομηνία
Φιλοσοφία		12/01/2017
Δείκτες Επιτυχίας - Επάρκειας		14/09/2017
Γενικός Σκοπός του Μαθήματος		12/01/2017
Γενικός Σκοπός κατά τάξη		12/01/2017
Περιεχόμενο		12/01/2017
Μεθοδολογία		12/01/2017
Αξιολόγηση Μαθήματος		12/01/2017

Copyright © 2017 Μάθημα Αγωγή Υγείας Δημοτικής Εκπαίδευσης
Σχεδιασμός και Ανάπτυξη: Υπηρεσία Διαδικτύου και Επικοινωνίας | Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

53

Ενισχύει η Σχολιατρική Υπηρεσία:

- ▶ Ατομική υγιεινή (Α΄ τάξη)
- ▶ Προεφηβεία σε αγόρια και κορίτσια – Έμμηνος ρύση (Ε΄ τάξη)
- ▶ AIDS (Στ΄ τάξη)

ΚΥΠΡΟΣ ... 2021

ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΟΧΥΡΩΜΕΝΟΙ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ;

2011

Σεξουαλική Αγωγή στο **Αναλυτικό Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας**

2014

Ψήφιση **νόμου** από τη Βουλή (Περί Πρόληψης και Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμο του 2014 [N.91(I)/2014] της Κυπριακής Δημοκρατίας :

Άρθρο 55 – Εκπαίδευση για παιδιά Το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να ενημερώσει παιδιά της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τους κινδύνους και για τρόπους προστασίας τους

Άρθρο 56 – Πρόληψη και ενημέρωση Το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να οργανώσει εκστρατείες ενημέρωσης στο κοινό, να εκδώσει ενημερωτικά φυλλάδια, να ενημερώσει μέσω ΜΜΕ και μέσω διαδικτύου και εφαρμόσει προγράμματα έρευνας και εκπαίδευσης

2015

Επικύρωση της Σύμβασης για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Κακοποίηση, γνωστή ως **Σύμβαση Λανζαρότε**. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει κυρώσει σωρεία διεθνών και ευρωπαϊκών Συνθηκών, Συμφωνιών και Συμβάσεων, οι οποίες στηρίζουν τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ως δικαίωμα των παιδιών και νέων.

2016

- Επιτεύχθηκε συμφωνημένο κείμενο **πολιτικής από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού**, για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση: **1.** Πρόγραμμα Σπουδών Αγωγής Υγείας **2.** Αντιρατσιστική πολιτική «Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού- Οδηγός Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών» και **3.** Πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία.

https://www.pi.ac.cy/pi/files/anakoinoiseis/2016_2017/politiki_ypp_gia_ti_sexoualiki_diapaidagogisi.pdf

- Ανάρτηση **εγχειριδίου «ΤΑΞΙΔΙ ΖΩΗΣ»** με δραστηριότητες που μπορούν να υλοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στο μάθημα της Αγωγής Υγείας στη θεματική 3.1. Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

2017 - 2021

- **Εθνική Στρατηγική** για την Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης και Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας

- Εγχειρίδιο για **Αναγνώριση και Διαχείριση Περιστατικών Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών**

http://www.moec.gov.cy/seayp/ypostiriktiko_yliko/stratigikes_Encheiridio_ekpaideftikou_gia_anaghorisi_kai_diacheirisi_peristatikon_sexoualiskas_kakopoiisis_paidion.pdf

- **Παγκύπριες Επιμορφώσεις**

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

**Δίκτυα
Διευθυντών/ριών και
Εκπαιδευτικών
(Λάρνακα,
Αμμόχωστος,
Λευκωσία)**

**Παγκύπρια Συνέδρια ΠΙ
Εκπαιδευτικών
Διευθυντών/τριών
Επιθεωρητών/τριών**

**Παγκύπριες Επιμορφωτικές
Ημερίδες με βιωματικά
εργαστήρια (αποδόμηση
στερεοτύπων, υγιείς
διαπροσωπικές σχέσεις,
δεξιότητες επικοινωνίας)**

**Διδασκαλίες
μαθημάτων
Παγκύπρια**

**Επισκέψεις
σε σχολικές μονάδες και
ενημέρωση για χρήση
του εγχειριδίου «Ταξίδι
Ζωής»**

**Συνεδρίες
προσωπικού
Παγκύπρια και
βιωματικά
εργαστήρια σε
εκπαιδευτικούς**

Λίγο χιούμορ...για προβληματισμό

**ΠΟΤΕ ΜΙΛΑΜΕ ΣΤΟ
ΠΑΙΔΙ;**

I THINK IT'S
TIME WE HAD A
TALK ABOUT
SEX...

WHAT WOULD
YOU LIKE TO
KNOW?

ΤΙ ΛΕΜΕ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ;

© Original Artist
Reproduction rights obtainable from
www.CartoonStock.com

**"You don't need to tell me about the birds and the bees.
I downloaded it all from the Internet."**

search ID: ab2a0150

- ***What Should Children Know?***
- ***When Should They Know It?***

- TODAY -
in ROOM 301 -
"THE BIRDS AND
THE BEES"
(AND MUCH
MUCH MORE!)

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ;

The consequences of failing to properly educate our children.

ΜΠΑΜΠΑ, ΜΑΜΑ, ΔΑΣΚΑΛΕ, ΔΑΣΚΑΛΑ

ΕΧΩ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

ΝΑ ΕΝΗΜΕΡΩΘΩ

ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΩ

ΜΑΜΑ, ΜΠΑΜΠΑ, ΔΑΣΚΑΛΑ, ΔΑΣΚΑΛΕ

ΕΧΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ

ΝΑ ΜΕ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΙΣ

ΝΑ ΜΕ ΠΡΟΣΤΑΤΕΨΕΙΣ

Ομάδα Αγωγής Υγείας Δημοτικής Εκπαίδευσης

Δρ Σούλα Ιωάννου ΕΔΕ Φυσικής Αγωγής, Σύνδεσμος ΕΔΕ Αγωγής Υγείας
sioannou@schools.ac.cy

Τηλέφωνο : +357 22800924

Φιλιώ Σάββα Σύμβουλος και Συντονίστρια Αναλυτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας Δημοτικής Εκπαίδευσης
fsavva@schools.ac.cy

Τηλέφωνο : + 357 24821358

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Αποστολίδου, Μ. (2016). *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Διδάσκουσας στο μάθημα «Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση»*. Πανεπιστήμιο Frederick, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Αγωγής και Προαγωγής Υγείας, Φθινοπωρινό Εξάμηνο 2016. Λευκωσία

Γκούβρα, Μ. (2001). *Αγωγή Υγείας και Σχολείο*. Εκδ: Τυποθήτω, Αθήνα

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, (2010). *Αναλυτικό πρόγραμμα Αγωγής Υγείας*. Λευκωσία

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, (2012). *Κοινωνική Μάθηση*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων. Λευκωσία: PRINTCOLTD

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου, (2016). *Ταξίδι Ζωής*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων. Λευκωσία. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://archeia.moec.gov.cy/sd/299/agogi_ygeias_taxidi_zois.pdf

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, (2019). *Αναλυτικό πρόγραμμα Αγωγής Υγείας: Δείκτες Επιτυχίας - Επάρκειας*. Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα της Αγωγής Υγείας Δημοτικής Εκπαίδευσης (<http://agogyd.schools.ac.cy/index.php/el/agogi-ygeias/analytiko-programma>)

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, (2017). *Εγχειρίδιο για αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών*. Λευκωσία (http://www.moec.gov.cy/seayp/ypostiriktiko_yliko/stratigikes_Encheiridio_ekpaideftikou_gia_anagnorisi_kai_diacheirisi_peristatikon_sexoualikh_kakopoiisis_paidion.pdf)

Πολιτική Υπουργείου Παιδείας για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, 2016
https://www.pi.ac.cy/pi/files/anakoinoiseis/2016_2017/politiki_ypp_gia_ti_sexoualiki_diapaidagogisi.pdf

Έκθεση του ερευνητικού προγράμματος «Ένα στα Πέντε» από το Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2015

<http://www.familyviolence.gov.cy/upload/20160512/1463045787-17392.pdf>

Hayes, I. (1995). *Sex Education in the early years*. Health Education, 95(1), 22-27.

WHO-Europe and Federal Centre for Health Education BZgA, (2010). *Standards for sexuality in Europe. A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists*. Cologne: WHO Europe and Federal Centre for Health Education BZgA.

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!!!**

